

MARTXOAK 8

EMAKUMEEN NAZIOARTEKO EGUNA

> OTSAILAK 19 eta 26an eta MARTXOAK 4
Y TU, MUJER ... ¿QUE PINTAS? (gaztelaraz)
Ahalduentzako taller artistiko interkulturala 3 saio
Olakueta Etxean - Doan
berdintasuna@berriz.eu / 603 83 74 71

> OTSAILAK 24
NEVENKA Antzerkia (gaztelaraz)
19:00 Berrizko Kultur Etxean
10€ (bazkideak 8€)

> MARTXOAK 2
CARLA COLLADO kontzertua (gaztelaraz)
19:00 Berrizko Kultur Etxean
6€ (bazkideak 4€)

> MARTXOAK 7
Mahai-ingurua: EMAKUMEAK ETA KIROLA:
INDARKERIA ETA ERRONKAK BERTINTASUNAREN
BIDEAN (euskaraz)
18:00 Nagusien Etxean - Doan
Ainhoa Tirapu (Athleticeko futbolari ohia)
Ainhoa Azurmendi (kirolari ohia eta EHUko ikertzailea)
eta Amaia Ugarte (emakumezkoen
kirolean aditua den kazetaria).

MARTXOAK 8
Informazioa: mugimendu
feministaren kanaletan eta
Udalaren web-orrian

> MARTXOAK 9
BAGINAREN BAKARRIZKETAK
Antzerkia (euskaraz)
19:00 Berrizko Kultur Etxean
8€ (bazkideak 6€)

> MARTXOAK 16
YERMA Antzerkia (gaztelaraz)
19:00 Berrizko Kultur Etxean
10€ (bazkideak 8€)

> MARTXOAK 23
SARA ZOZAYA Kontzertua (elebiduna)
19:00 Berrizko Kultur Etxean
6€ (bazkideak 4€)

> MARTXOAK 23
HABIAGO IPUINAK
Haurrentzako ipuin-kontaketa (euskaraz)
12:15 Berrizko Kultur Etxean
Doan

EMAKUMEEN NAZIOARTEKO EGUNA

EGITARAU

MOBILIZAZIOAK

2024. MARTXOAK 8

berrizko AZERI GORRIAK

“Askotan istorioak sortu eta kontatu beharra exijitzen diot neure buruari”

Josune Muñoz ikerlari feministak Uxue Alberdi elkarrizketatuko du martxoaren 13an, 18:30ean, lurretako Bibliotekan. Alberdik bere obraz gogoeta egingo du irakurleekin

LITERATURA • E.H./A.R.

Uxue Alberdi Estibaritz idazle eta bertsolaria (Elgoibar, 1984) lurretan izango da Emakumeak Literaturan jardunaldian parte hartzen.

Lurretako Emakumeak Literaturan jardunaldira etorriko zara. Honelako topaketak zelakoak izaten dira idazleentzat?

Euskal literatura sistema txikia dela kontuan hartuta, iruditzen zait literaturan azken urteetan gertatu den fenomenorik baiko- rrenetariko bat irakurle taldeena izan dela. Zorionez, ohituta gaude irakurketa taldeei bisita egitera eta haiekin tratu hori izatera. Alde horretatik, etengabeko zirkuitu hori inportantea da, hainbat idazle, hainbat libururik, hainbat irakurle martxan mantentzen ditu eta. Kasu honetan, gehiago da ibilbideari begirako zerbait eta niretzat ez da hain ohikoa. Badira urte batzuk literatur munduan nabilenetik

eta publikatzen hasi nintzenetik, 2007an argitaratu zen nire lehenengo liburua, baina oraindik ere arraro samarra egiten zait ibilbideari begiratzea. Josune Muñoz aspaldidanik ezagutzen dut eta, azken batean, gustuko plaza da, nire lanari buruz eta egunero horretan nabilenari buruz hitz egiteko aukera eta irakurleekin partekatzeo aukera eskaintzen duelako.

2007an kaleraturiko lehen liburutik, Aulki Jokoa nobelatik, hona begiratu-ta, zein balantze egiten duzu?

Burura etorri zait Onintza Enbeitaren Bizkaiko finaleko amaierako agurra, "irautea da nire meritu/ eta delitu bakarra" esan zuen. Ibilbide bat egunez egun eta jardun horretan mantenduz egiten da, ez dauka beste meriturik. Oso txikia nintzenetik letrazalea naiz, baita bertsozalea eta literaturazalea ere. Umetan ez nuen ikusten hori ofizio posible modura, baina memoria daukadanetik, irakurtzen, idazten

ikusten dut neure burua eta horrela hasi nintzen. Gero, kazetaritza ikasi nuen, ez nuelako idaztearekin zerikusirik zuen beste karrerarik ezagutzen. Euskaraz idatzi nahi nuen, eta garai hartan ez zitzaidan Literatura Konparatua eta Kritika ikastea bururatu. Inbidia ematen dit. Azken finean, erabaki guztiak idazketa eta letrak erdian jarrita hartu ditut. Orduan, ibilbidean emaitzak ikusten dira, kaleratutako liburua edo tituluak, baina azkenengo dozena bat urtetatik hona, batez ere idazteko eta irakurtzeko erabili dut denbora. Lur alaba jaio zenean, ordura arte jardunbide nuen kazetaritza albo batera uztea erabaki nuen. Harrezkero, idazteari, irakurtzeari, bertsoari, eskaini diot jarduna.

Gogoratzen duzu idazlea izatea edo letretara dedikatuko zinela erabaki zenuen momentua?

Bai, txiki-txikitan izan zen. Erabakiak pausoka hartzen dira, ha-

M8
Emakumeen nazioarteko eguna

MARTXOAK 8, OSTIRALA:
19.00tan elkarteratzea plazan

MARTXOAK 9, ZAPATUA:
10.30-13.30 Emakume sortzaile eta ekoizleen azoka
13.00 Trikipoteoa
14.30 Bazkaria (nagusien gunean)
16.30 Bingoa
18.00 Taldeko argazkia
19.00 Irati Otadui bakarlarria (Arritokin)
22.00 DJ Txululu (Herriko tabernan)

OHARRA: Bazkarirako izen-ematea martxoak 1a baino lehen udaletxean. Jakinarazi intolerantziarik baldin badago (Nagusien menua 20 euro/ umeena 15 euro)

MAÑARIKO UDALA

mar urterekin ez nuen pentsatzen zer karrera ikasiko nuen, baina Elgoibarren antolatzen ziren literatur eta bertso lehiaketetan parte hartzen nuen eta ahalik eta ondoen egiten saiatzen nintzen. Ume-umetatik izan nuen bertso eskola batera joateko gogo. Aitari hori eskatzen nion, bertso eskolara eramateko, eta Ermuko bertso eskola batera joateko aukera izan nuen. Ikasketen modalitatea aukeratzekoan, zientziak ala letrak aukeratu behar horretan, argi nuen letretatik joko nuela. Kazetaritza horregatik egin nuen, istorioak ahoz eta idatziz kontatzeko. Klasetatik kanpora bertsoan ikasi nuen Bilbon, gidoigintza ikastaroak egiten hasi nintzen, Erasmus egonaldia egindakoan idatzi egin nuen... Zorionez, idazteko bulkada hori goiz identifikatu nuen. Eta inguruak ere lagundu dit. Etxean oso letrazaleak izan gara. Etxea liburuz josita egon da beti. Aita euskara eta literatura irakaslea izandakoa da. Amak eta izebak liburu denda bat izan dute 45 urtean. Niretzat ez da eremu arrotza izan. Elikatu egiten ninduten.

Bulkada hori ez da eten. Gaur egun, zein da sortzera bultzatzen zaituen txinparta hori?

Zerk bultzatzen gaitu sortzera? Bada, seguruenik, zauriren bati

edo ezin kokatu bati emandako erantzun bat izan daiteke. Hor, norbere burua ahalik eta ondoen espresatzeko nahi bat dagoela esan-

Literaturaren definizio posible bat ahotsa testu bihurtzea izan daiteke; bai norbere barne ahotsa eta bai inguruko ahotsa

go nuke. Hau da, mundua norbere buruari azaltzeko eta norbere burua munduari espresatzeko nahi bat. Sortzaile askoren oinarrian ezinegonak egon daitezke, haurtzaro bakartiren bat akaso, beharbada minen bat. Orduan, idazten ari naitzen, egon behar dudak lekuan nagoela sentitzen dut. Askotan istorioak sortu eta kontatu beharra exijitzen diot neure buruari. Ez diot neure buruari bakean egoten uzten. Esango nuke sormen lanetan gabiltzan denok partekatzen ditugun mekanismoak direla. Munduan egoteko modu bat da. Gure ezinegona lantzeko, forma emateko eta besteengana zubi bat eginda heltzeko modu bat da.

Josune Muñozek dio zure obraren ezaugarri nagusiak estiloen hibrida-

zioa eta ahozkotatasuna direla. Bat zatorz analisi horregaz?

Bai, esango nuke nire lanetako asko entzute ariketatik abiatzen direla. Nire ustez, literaturaren definizio posibletariko bat ahotsa testu bihurtzea izan daiteke, bai norberaren barne ahotsa eta bai inguruko ahotsa, hizketak testu egitea. *Aulki Jokia* eleberrian gure aiton-amonak zirenei eta haien kuadrillakoei egindako elkarrizketak, obserbazioak, zeuden oinarrian; *Jenisjoplin*-en oinarrian, 50 ordutik gorako ahots grabazio daude; *Kontrako ezarririk* saiakera feministan hama-bost emakume bertsolariri egindako elkarrizketak daude oinarrian, eta *Dendaostekoak* lanaren atzean amari eta izebari denda ostean egindako grabazioak daude. Hor

Askotan egin izan dizkigute honako galderak: "Zergatik dira zure pertsonaia guztiak emakumeak?" edo "zure literatura femeninoa da?"

ere izango dira beste 50 bat ordu. Oraintsu *Belarriko kilkerra* argitaratu dugunean, hor ere norbaitek kontutako istorioak jasotzen ditut. Bai,

ahozkotatasun hori konstante bat da. Dena dela, emaitzari dagokionez, lan batzuk gertuago daude ahozkotik, eta beste batzuk urrunago. Baina bai, ahotsaren entzute hori bada nire egiteko modu bat.

Kontrako ezarririk saiakeragaz bertsolaritzari begira ipini zinen, optika feminista bat hartuta. Ikuspegia literaturara ekarrita, euskal literatura joan ote zaigu inoiz kontrako ezarririk?

Nire ustez, euskal literatura eta bertsolaritza euskal jendartean kokatuta daude eta ezagutzen ditudan jendarte guztiak bezala, euskalduna ez da berdinkidea, ez da berdinzalea. Matxista da. Horrenbestez, hori gauza guztietan islatzen da. Ni literaturan plazaratu nintzen, uste dut genero markatuko idazle modura plazaratu nintzen, idatzi egiten zuen neska gazte modura. Askotan galdetu izan didate "non igartzen zenuen hori?". Bada, gauza askotan. Garai berdintsuan plazaratu ginen *Karme Jaio*, *Eider Rodriguez*, *Katixa Agirre*, *Irati Jimenez*, ni, eta askotan egiten zizkiguten honako galderak: "Zergatik dira zure pertsonaia guztiak emakumeak?" edo "zure literatura femeninoa da?". Gizonezkoei ez zitzaizkien kontrako galderak formulatzen. Argazkilariek esan izan didate liburuaren begien parean jartzeko, modu horretan begiak

naibartmentzeko. Halantxik esan zidan argazkilaria batek: "Zure begiak iruditzen hartzeko eskatu didate". Horrez gainera, argitaletxeetako editore guztiak gizonezkoak ziren, ni baino hogeit bat urte helduagoak. Haien berrikosten zituzten gure lanak. Horrenbestez, *Kontrako ezarririk* bezalako ariketa bat egin daiteke eremu guztietan. Musikan, kazetaritzan, ikastetxeetan. Literaturan ere bai.

Zelan bizi dituzu Martxoaren 8a eta horren bueltako aldarrikapenak?

Bizitza baten parte modura. Zorte onez, emakume feministen ondorengoa naiz, nire emakume erreferente nagusiak, ama eta izeba, antolatuta zeuden feminismoan ni jaio aurretik, eta herri mailako lan handia egin dute. Aisialdia kirolaren bitartez aldarrikatu zuten, baita emakumeek eurek planak edo bidaiak bakarrik egitea. Gainera, abortuaren eskubidearen alde eta dibortzio eskubidearen alde borrokatu ziren. Gure aurreko emakumeek egin duten bide horretan gertu-gertuko emakumeak egon dira. Bertso eta literatur plazek egin naute, neurri batean, feminista. Niretzat Martxoaren 8a borroka eta aldarrikapen egun bat da eta, aldi berean, bada urte osoko eta urte askotako antolakuntza lanean jarraitzeko modu bat.

"Iurretako saioan giro intimoa eta beroa sortzen ahaleginduko gara"

Josune Muñoz. HIRUKA.

"Iurretako saioan giro intimoa eta beroa sortzen ahaleginduko gara. Beste leku batzuetan esatea kostatzen direnak esatea ahalbidetzen dute horrelako espazioek. Disfratzeko moduko espazioa izaten da", azaldu du Muñozek.

Hitzordua ipinita dago. Eta gonbitea, eginga. Idazlea eta literatura ikerlaria martxoaren 13an egongo dira Ibarretxe Kultur Etxean, 18:30ean, irakurleen gozamenerako. Eguaztenez landuko dutenaren atariko lez, Uxue Alberdiren obraren ezaugarri bi azpimarratu ditu Muñozek: "Estiloen arteko hibridazioa eta ahozkotatasunagazko gertutasuna". "Kontuan hartu behar da Alberdi bertsolaria ere badela, eta bere lanetan garrantzi handia ematen diola ahozko literaturari. Gainera, errelatoak, eleberri laburrak eta material berri ugari sortu ditu ikuspuntu feministatik. Horrez gainera, *Ez da kasualitatea* egitasmoari buruz ere berba egingo dugu. Emakume bertsolariek bidean aurrera egiteko izandako oztropoi buruz", aurreratu du Muñozek.

IURRETA • EKAITZ HERRERA

Josune Muñoz ez da berria Iurretan. Filologo eta ikerlari feminista bilbotarrak urteak daramatza Iurretako Bibliotekak antolatzen dituen jardunaldietan parte hartzen. Askotan dinamizatu ditu euskal idazle eta irakurleen arteko saioak Ibarretxe Kultur Etxean.

Horren lekuko dira Mariasun Landa, Miren Agur Meabe, Arantxa Urretabizkaia, Itxaro Borda, Karme Jaio, Laura Mintegi eta Yolanda Arrieta. Aurten, Muñozek Uxue Alberdi elkarrizketatuko du irakurleen aurrean. Eta ohikoa duen eran, "gozatzeko moduko espazio bat" sortzea izango du helburu.

MARTXOAK 8 MARZO IURRETA	
MARTXOAK 4 18:30 - 20:00 WIKIEMAKUMEOK (Dokumental kolaboratiboa) Ibarretxe Kultur Etxean Aldez aurretik izena emanda: biblioteka@iurreta.eus 946 812 726 / 688 863 736	MARTXOAK 9 14:00 - 19:00 BAZKARIA ABORO JATETXEAN Aboro jatetxea Izena ematea eta txartel salmenta Ibarretxe Kultur Elkarte
MARTXOAK 5 18:30 BERBALDIA "Mendekotasunean zaintza lanak ikusaraztea. Egiteke dagoen zeregina" (Dinamizatzailea: Esther Alonso Vallina) Ibarretxe Kultur Etxean Aldez aurretik izena emanda: gizarte-ongizate@iurreta.eus 946 215 372 / 688 696 503	MARTXOAK 13 18:30 BERBALDIA Uxue Alberdi Ibarretxe Kultur Etxean Sarrera gonbidapenarekin biblioteka@iurreta.eus 946 812 726 / 688 863 736
MARTXOAK 8 18:00 ADIERAZPEN INSTITUZIONALAREN IRAKURKETA Herriko elkarte eta herritarrei irakurketan parte hartzeko gonbidapena Askondo MANIFESTAZIOA (Jarraian Durangoko manifestazioa) Askondo / Bixente Kanpanaga / Maspe / Bidebarrieta / Bixente Kanpanaga / Askondo	MARTXOAK 15 18:00 - 19:00 HERRI KIROLAK Herritar guztiok zuzenduta Askondo 19:00 ANTZERKIA "Noia edo hala aterako gara" Alazne Etxebarria
MARTXOAK 7 - 11 9:00 - 13:00 / 17:00 - 20:00 ESCAPE JOKOA LILITH (Ordubeteko eta 6 pertsonako txandak) Ibarretxe Kultur Etxean Aldez aurretik izena emanda: gizarte-ongizate@iurreta.eus 946 215 372 / 688 696 503	MARTXOAK 19 18:30 - 20:00 DOKUMENTALA "Aire" Ibarretxe Kultur Etxean Aldez aurretik izena emanda: gizarte-ongizate@iurreta.eus 946 215 372 / 688 696 503
MARTXOAK 21 19:00 POESIA Koro Benito eta Veronica de Cos Ibarretxe Kultur Etxean Aldez aurretik izena emanda: biblioteka@iurreta.eus 946 812 726 / 688 863 736	

Zornotzako emakumeen kartzela, gerizpetik argira

El Carmelon egon zen presondegiaren inguruko dokumentala prestatzen dabil udala. Ikus-entzunezkoa azken fasean da eta maiatzean estreinatu gura dute

Dokumentalerako Zornotzako emakumeekin grabaturiko sekuentzia.

MARTXOAK 8

Emakumeen Nazioarteko Eguna

MARTXOAK 1, OSTIRALA	MARTXOAK 6, ASTEAZKENA
<p>18:00-20:00 "ZIKLOA EZAGUTZEN" Eskolako gimnasioan Antolatzailea: Zaparrada Elkartea</p>	<p>17:00-18:00 Argazki erakusketa (Fekoor elkartea) Oharra: martxoaren 1etik 10era argazkiak Kontzejuzarrean jarrira egongo dira Antolatzailea: Nahikari Emakume elkartea</p>
MARTXOAK 8, OSTIRALA	MARTXOAK 9, LARUNBATA
<p>12:00etan Kontzentrazioa: MARTXOAK 8 EGUNERO DA eta Adierazpen Institutuzionalaren irakurketa. Udaletxe aurrean Ondoren eskolako haurrek "Konplize ditut eta" abestia abestuko dute. Antolatzailea: Udala (Berdintasun Kontseilua) eta eskola</p> <p>18:00-20:00 "ZIKLOA EZAGUTZEN" Eskolako gimnasioan Antolatzailea: Zaparrada Elkartea</p>	<p>12:30-13:30 Solasaldia argazki erakusketan agertzen diren emakume batzuekin: "Gure gorputzak hainbat lurralde" Antolatzailea: Nahikari Emakume elkartea</p> <p>16:00etan Emakumezkoen Gomazko Paleta Elite txapelketa (finala) Herriko frontoian Antolatzailea: Udala eta Euskadiko Euskal Pilota Federakuntza</p>
MARTXOAK 10, IGANDEA	
<p>12:30etan Antzerkia: Pronoia Kontzejuzarra Hizkuntza: Gaztelera Norentzat: Gazte eta helduentzat Antolatzailea: Udala (Berdintasun Kontseilua)</p>	

ZORNOTZA • JONE GUENETXEA

Gerra zibileko hainbat pasarte latz bigarren mailan geratu zen, historialarien eta gizarte osoaren ahanzturan. Emakumeen kartzelatan gertaturikoa da horren adibiderik argienetariko bat. Hainbat hamarkada pasatu behar izan da kartzela horietan zer gertatu zen aztertzen hasi arte. Frankistek emakumeentzako kartzelen zirkuitu bat sortu zuten estatu osoan. Katalunian hasi ziren: Tarragonan, Gironan, Bartzelonan... Mallorcan eta Andaluzian ere kartzela asko sortu zuten. Garrantzitsuena Malagakoa izan zen. Madrilen Ventasekoa zegoen, Las Trece Rosas emakume taldea egon zena. Guadalajaran, Oviedon... Euskal Herria ez zen salbuespena izan, eta Saturraranen, Durangon eta Zornotzan ere sortu zituzten emakumeen kartzelak. Preso zeuden emakumeek presondegiatan sustrairik eta lagunik ez egiteko, alde batetik bestera eramaten zituzten. Etsaiaren menpe zeudela sentiaraztea zuten helburu.

Dokumentala grabatzen

Presondegi horietan bizitakoa jaso guran, azken urteetan hainbat lanketa egin dute. Azkena, Zornotzako Udalak martxan ipini duen dokumentalaren grabazioa da. Ikus-entzunezkoa maiatzera-ko prest izatea aurreikusten dute.

Momentu honetan proiektua azken fasean sartuta dago.

Gaur egun El Carmelo ikastetxea dagoen eraikina emakumeen kartzela izan zen 1939tik 1947ra bitartean. Zortzi urtean 2.000 emakume inguru pasatu ziren presondegi honetatik, eta 48 lagun hil ziren bertan.

Zornotzako presondegitik pasatu ziren emakumeen testigantzek urte horietan han bizitako egoera lazarriren berri ematen

Zortzi urtean 2.000 emakume inguru pasatu ziren presondegi honetatik, eta 48 lagun hil ziren bertan

Tomasa Cuevasek hiru liburu idatzi zituen, Zornotzako eta beste kartzela askotako presoek lekukotzekin

dute. Tomasa Cuevasen lekukotza aipatu daiteke bereziki. Hiru liburu idatzi zituen, Zornotzan eta beste kartzela askotan egoniko presoek lekukotzekin. Komunista aktiboa zen. Berari eskerrak, Zornotzako kartzelari buruzko

informazioa jaso daiteke. Trinidad Gallego emagina Tomasa Cuevasegaz batera egon zen preso Zornotzan. Gallegok ama eta amama zituen kartzelan. Hirurek bat egin zuten Zornotzakoan. Emakume honek kontatzen du lurlean lo egiten zutela, ezelango berogailurik barik sasoi hartako neguetan. Emakume bat erditzeaz zegoenean edo umeren bat gaixorik ipintzen zenean, mojei deitzen zieten, baina ez zieten jaramonik egiten. Kartzela bakoitzak mediku bat zuen, baina hildakoak egiaztatzea baino ez zen joaten.

Ascensión Badiola historialariak *Individuas peligrosas* liburua kaleratu zuen, eta lan horretan Zornotzako presondegiari buruz ikertu zuen. Badiolak dioenez, *Redención* deituriko aldizkari bat kaleratzen zuten, propaganda legez. Propaganda horretan, presoek jasoriko hezkuntza eta horrelakoak aipatzen zituzten. Zornotzako kartzelako argazki bat kaleratu zuten, emakume batzuk josteko tailer batean ageri direna. Argazki horretarako, bereziki prestatu zituzten. Horixe da kartzela horretaz ezagutzen den argazki bakarra. Tailer horretan, erregimenerako jantziak egiten zituzten. "Irudi hori eman gura zuten, kartzelaren helburuetariko bat berreziketa zelako, mentalitatea aldatzea. Gorriak izateari

uztea gura zuten, eta frankismo-ko emakume idealak sortzea: emakume katolikoa, bere etxea zaintzen zuena, ama ona, emazte ona", argitu du Badiolak. Beraz, miliziana legez ariztetik oso urrun zegoen eredu bat zen. Emakume hauek gogor zigortu zituzten. "Askok kartzelan amai-

A. Badiola: "Emakume hauek gogor zigortu zituzten. Askok kartzelan amaitu zuten eta asko fusilatu egin zituzten"

A. Badiola: "Kartzelaren helburuetariko bat berreziketa zelako, mentalitatea aldatzea Gorriak izateari uztea gura zuten"

tu zuten eta asko fusilatu egin zituzten", gaineratu du Badiolak. Simona Aspiroz zen nagusia, eta gogor eutsi zion diziplinari.

Badiolak ikertu duenez, kartzela guztiek arautegi bera zuten. Goizetan, jaiki eta gero, ur beroa ematen zieten gosaltzeko. Ondo-

ren, mezak eta errezuak egiten zituzten. Kartzelako zirkuituan denbora bat zeramatenei tailerretan lan egiteko baimena ematen zieten. Zornotzan eta estatuko iparraldeko kartzeletan, josteko tailerrak nagusitu ziren.

Zornotzako presoek gose greba bat egin zuten egoera hori salatzeko. Tomasa Cuevasen bitartez jakin ahal izan dugunez, metrailatu egingo zituztela mehatxatu zituen kartzelako zuzendariak. Hala ere, biharamunean, eman zieten ur beroari ortuariren bat bota zioten. "Kartzela hau emakumeak usteltzeko prestaturiko lekua zen. Zirkuitu osoa horrelakoa zen", adierazi du Badiolak.

Goian, propagandarako Zornotzako kartzelako tailerretan ateratako argazkia; behean, El Carmelo ikastetxea.

Martxoak 8

Emakumeen Nazioarteko Eguna

Andragunea 15 urte *zurekin*

“Aire!” dokumentala bidaia emozional bat ere izan da parte hartu duten gazteentzat”

Musika ikasle batzuek Maurizia Aldeiturriaga panderojolearen bizitzan eta musikan sakontzeko aukera izan dute 'Aire!' dokumentalean

Carlos Iglesias Serrano
Ekoizpen zuzendaria
DURANGO | 1978

Musikal generoko dokumentala dela esan daiteke, Mauriziaren bizitzan inspiratua. Bidaia emozional bat ere bada

erantzun zieten. Gure proiektua azaldu genien. Euskal Herrian ere horrelako prozesu bat egin genuen eta beste gazte batzuk aukeratu genituen. Azkenean, 16tik 26 urtera arteko hamahiru gazteek parte hartu dute proiektuan: Euskal Herriko seik eta Kataluniako zazpik. Hurrengo pausoa kokapena aukeratzea izan zen. Maurizia zeberioztarra zen eta grabazioa Zeberioiko baserri batean izatea lortu genuen. Gainera, baserri handia da, toki aparte batean dago, lorategi handi bat du... Interesgarriak iruditzen zitzaizkigun ezaugarri batzuk betetzen zituen.

Dokumentala bera zelan antolatu zenuten?

Parte hartzaileek proiektuari buruzko oinarriko informazioa zuten; hau da, bazekiten denbora batean toki baten egongo zirena, baina ez zuten detaileen berri izan bertara heldu ziren arte. Egunak jarduera nagusi bi zituen. Goizetan Mauriziaren figurak sakontzen zuten, eta abiapuntu horretatik identitatea, berdintasuna eta antzerako kontzeptuak lantzen zituzten. Jarduera hori dinamizatzeko, Naroa Gaintza musikari eta irakaslearen laguntza izan genuen. Arratsaldeetan musika saioak izaten zituzten eta Mauriziaren figurak oinarrituriko bi-hiru abesti sortzea edo berrinterpretatzea zen helburua. Saio horiek dinamizatzeko, beste musikari bi izan genituen: Carlos Sagi eta Iraide Ansorena.

Ikasleen arteko bizikidetzeta eta lan-kidetzeta zelan jaso dituzue?

Euskaldunek elkar ezagutzen zuten, eta baita katalanek ere, baina euskaldunek ez zituzten katalanek ezagutzen. Baserri-erantzak, elkarbizitza prozesu bat bizi izan zuten aste bitan, eta interesgarria izan zen bidaia horri jarraitzea. Bizikide-

ELKARRIZKETA • J.D./A.R.

35 urte joan dira Maurizia Aldeiturriaga panderojole eta abeslari zeberioztarra hil zenetik, baina bere ahoztaren oihartzunak bizirik jarraitzen du. Azken adibidea Bideografik eta Marmoka Films ekoiztetxeek berari buruz egin duten 'Aire!' dokumentala da. Ez da biopic bat. Beste ertz batetik heldu diote gaiari. Carlos Iglesias dokumentaleko ekoizpen zuzendariak kontatu ditu dokumentalaren nondik norakoak. Zuzenean ikusi gura duenak Traña-Matienan eta lurretan du horretarako aukera, martxoaren 3an eta 19an, hurrenez hurren.

Zelan bururatu zitzaizuen Mauriziaren inguruko dokumental bat egitea?

Nire nerabezaroan sarritan entzuten genuen Mauriziari buruz. Nork ez zuen ezagutzen! Bere abestiengaitik ez bazen, Kortatuz eginiko kolaborazioagaitik edo beste erreferentzia batzuegaitik. Azken urteetan, berak gura barik, kolektibo feministen ikur bihurtu da, plazan emakumearen espazioa aldarrikatzearen alde. Horrez gainera, garrantzitsua da aipatzea Mauriziaren inguruan zeozer egiteko ideia Arteako Udaletik sortu zela, 2019an. 25 urte betetzen ziren Arteako plazan Mauriziaren omenez estatu bat ipini zutenetik.

Zelakoa izan da dokumentazio prozesua?

Mauriziaren ibilbidea erreparatzen duen liburu bat dago. Beste informazio iturri bat bere familia eta lagunak dira. Euskal Filmoteka eta beste artxibategi historikoak ere bisitatu genituen bere figurak sakontzeko. Dena dela, argitu behar dut ez dela dokumental biografikoa bat, ez da biopic bat. Beste zeozer da, Maurizia beti presente dagoen arren.

Zelan deskribatuko zenuke dokumentalaren formatua?

Musikal generoko dokumentala dela esan daiteke, eta Mauriziaren bizitzan oinarrituta edo inspiratuta dago. Horrez gainera, Aire! dokumentala bidaia emozional bat ere izan da parte hartu duten gazteentzat.

Hasieratik zenuten biopic batetik haratago joateko ideia?

Bai, hasieratik geneukan zeozer diferentea egiteko ideia. Ideia-ri eutsiz, bidean gauza batzuk moldatu ditugu; hala nola parte hartu behar zuten gazteen kopurua, haien jatorria, jo beharreko instrumentuak... Baina oinarria hasierako bera da.

Produktzio lan handia eskatu du dokumentalak?

Mauriziaren figura gure mugetatik atera eta dimentsio handiago bat eman gura genion. Artea he-

MARTXOAK 3, 18:30
DOKUMENTALA
Errota Kultur Etxea (Euskaraz)
GENTZANE MARTINEZ DE OSABA
RUIZ zuzendariak aurkeztua

MARTXOAK 15, 18:30
ANTZERKIA
Errota Kultur Etxea (Euskaraz)

HIRU KORTSE AZUKRE ASKO ETA B. ANDY GEHIEGI

Sarrerak Doan
Otsailaren 26tik aurrera,
Errotan eta Mediatekan

Abadiño

MARTXOAK 8
EMAKUMEEN NAZIOARTEKO EGUNA

Udaletik dei egiten dizuegu Abadiñoko mugimendu feministak antolatutako ekitaldietan parte hartzera.

tza, hartu-emanak... badakigu zelakoak diren sarritan. Dokumentalean erakusten dena naturala da, izan zen moduan jaso dugu, ez da antzerkia. Eurentzat giza-esperientzia interesgarria izan zen. Eta guretzat lan egiteko modu berri bat; egunean-egunean gertatzen zenaren barruan geunden. Denontzat aberasgarria izan zela uste dut.

Prozesu horretatik irtendako abestiak dira dokumentalaren kolofoia eta helmuga?

Bai, abestiek izateko arrazoi bat dute; hau da, helburu batez sortu dira, amaiera baterako. Baina hori dokumentala ikusten duenak deskubrituko du. Aurretik jakiteak grazia kenduko lioke.

Dokumentala Zinebi jaialdian estreinatu zenuten, iazko azaroan. Zelan gogoratzen duzu estreinaldiaren eguna?

Hunkigarria izan zen eta apur bat estresagarria ere bai, gure jendearen aurrean egin genuelako. Dokumentalean parte harturiko hainbat gazte ere hantxe izan ziren, hemengoak zein Kataluniatik berriro etorritakoak. Jakina, eurek ez ziren muntaian egon eta ikusmina zuten dokumentala zelan geratu zen jakiteko. Beti izaten da beldur apur bat

ea zein izango den erreakzioa, baina sorpresa atsegina eraman genuen, jasoriko iritziak oso onak izan ziren eta. Dokumentalak zeozer berezia transmititu ziela esan ziguten, euren barruan zeozer esnatu zuela. Beraz, alde horretatik oso pozik gaude. Azkenean, esperientzia honek elkarrengaz dokumental bat egin izanak baino lorratz sakonagoa utzi digu. Hartu-eman berezia izan da.

Abestiak helburu batez sortu dira, baina hori dokumentala ikusten duenak deskubrituko du

Arratiako zein herritan estreinatu duzue Aire?

Baten bat faltako da, baina gehienetan proiektatu dugu: Igorren, Artean, Zeberion, Lemoan, Areatzan, Diman... Pozarren gaude jaso dugun feedbackagaz. Beste herri batzuetan ere izan gara. Martxoan bederatzi emanaldi ditugu, tartean Iurretan eta Abadiñon. Beraz, dokumentalagaz herririk herri ibiliko garen hilea izango da.

Gazteek aste bi eman zituzten Zeberioko baserri batean.

Zal di bar

Martxoak 3

Emakumeen 3x3 saskibaloia txapelketa

11:00 Kiroldegian

Martxoak 7

Toti Martinez de Lezea,
Emakume nagusi baten bakarrizketa

18:30 Nagusien etxean

Martxoak 9-10

Helmugak antolatutako erakusketa li-
burutegi zaharrea

Martxoak 9; 11:00-13:30/17:00-20:00

Martxoak 10; 11:00-13:30

Martxoak 8

19:00 Manifestazioa udaletxeko
plazatik hasita

21:00 Emakumeen afari eta dantzaldia

Martxoak 23

Helmugak antolatutako txangoa

Zaldibar
Elizateko
Udala

"Emakumeek espazio seguru lez ikusi eta sentitzen dute Andragunea, eta horixe da espazio honek izan dezakeen ebaluaziorik onena"

Martxoaren 8an Andragunearen 15. urteurrena ospatuko dute Durangon. Omenaldi ekitaldia 17:30ean izango da

Nagore Uribe-Etxebarria Olabarrieta eta Kety Arrabal Navas.

DURANGO • MAIALEN ZUAZUBISKAR

Aurten 15 urte beteko dira Durangon Andragunea sortu zutela. Data seinatu hori ospatzeko, ekitaldia egingo dute martxoaren 8an, 17:30ean. Urteurrenaren atarian, ANBOTO Kety Arrabal Navas Durangoko Berdintasun teknikariagaz eta Nagore Uribe-Etxebarria Olabarrieta Berdintasun dinamizatzaileagaz batu da.

Aurten Andraguneak 15 urte egingo ditu Durangon. Zuek hasieratik zaudete?

Kety Arrabal: Andragunea bera, ofizialki, 2009an inauguratu zen, baina horren aurretik Berdintasun Arloa sortu zen, batzorde politikoagaz eta berdintasun kontseiluagaz. Hor hainbat eskaera egon zen, batez ere mugimendu feministatik, eta eskari nagusia emakumeentzat etxe bat sortzea izan zen. Ni hasierako pauso horietatik nago, Durangon 2007an hasi nintzen eta.

Nagore Uribe-Etxebarria: Ni apur bat geroago sartu nintzen. Ez nintzen hasierako urte horietan egon. Andraguneak zortzi bat hilabeteko ibilbidea zeukanean sartu nintzen, 2010eko urtarrilean.

AMOREBIETA-ETXANO · 2024

EMAKUMEEN NAZIOARTEKO EGUNA

Martxoak 1
ARGAZKI ERAKUSKETAREN AURKEZPENA
18:00 ZELAIETA

Martxoak 1 - 22
ARGAZKI ERAKUSKETA
ZELAIETA
LUMINISZENTEAK
Emakumeen aurkako indarkeria ikusezinak, eta erresilientzia historia zenbait Palestinan, Indian, Lakota Nazioan eta Euskal Herrian.

Martxoak 4
18:00-20:00 ZELAIETA. Auditorioan
BERDINTASUN BERBALDIK
Bi idazle zornotzarrekin Ohiane Amantegi eta Lola López de Lacalle.

Martxoak 6
TOPAKETA
18:00-20:00 ZELAIETA
"LGTBI+ SEXU-ANIZTASUNA ERE GURE SEME-ALABEN KONTUA DA"
Gurasoei edo adingabeen tutoreei zuzendutako hitzaldia

Martxoak 8
12:00 Herriko Plaza
IRAKURKETA INSTITUZIONALA eta KONTZENTRAZIOA
BESTELAKO EKINTZAK GAZTERIA
17:00-20:00 GAZTETXOKO EMAKUMEEN MEMORI eta TXAPAK
20:00-23:00 GAZTETXOKO BERDINTASUN SCAPE ROOM
23:15 ZELAIETA
BAKARRIZKETA · Maria Blanco
"Mariak, bakarriketa bat baino askoz gehiago eskeintzen du. Ikuskizun bizia, arina eta trebea"

Martxoak 9
10:00-15:00 Zelaietako parkean
EMAKUME NEKAZARI eta ARTISAUEN AZOKA
TRIKI PIU taldeak girotua
12:30 SARIEN BANAKETA
MARIXELARRE

amorebieta etxano
UDALA AYUNTAMIENTO

M8

MARTXOAK

Zelako garaiak izan ziren?

K.A.: Bilera errazak eta ez horren errazak egon ziren. Eskaerak maila batekoak ziren eta errealtateak beste batekoa zen. Hasieran, ez geneukan gaur egun dugun lekua. Pinondo Etxean eremu txiki bat geneukan. Eta mugimendu feministak beste posizionamendu bat eskatzen zuen, erreferentziazko gune bilakatzeko. Hasieran beti esaten nuen, emakumearen etxe bat barik, apartamentutxo bat genuela. Baina lekutxo hori edukiz bete genuen eta etxe propio bat behar genuela justifikatu genuen.

N.U.: Eta Lariz dorrera etorri ginen. Zelanbait gorpuztu egin genuen emakumeen etxea. Pinondon gustura egon ginen, baina ez zen gure etxea. Duintasuna islatzen duen eraikin honetan lortu genuen hori gorpuztea.

2017an Lariz dorrera lekualdatu zineten, eskari historiko bati erantzunez.

K.A.: Nik ez nuen momentu hori bizi izan. Amatasun bajaran nengoen eta garai horretan ez nengoen

bertan. Baina ez nuen momentua galdu gura izan eta inauguraziora etorri nintzen, publiko modura. Nire ustez, hona etortzea aurrerapauso garrantzitsa izan zen.

N.U.: Lekualdatzeak ekintza gehiago planteatzeko aukera eman zigun, topagunea indartzeko eta genero arrakala digitala murrizteko, besteak beste. Espazio fisikoak erraztu egin du emakumei sorturiko beharriari erantzutea, edo horietara egokitzea. Azken batean, Andragunea beharrian batzuei erantzuteko sortu zen, eta beharrian horiek beste batzuk ekarri zituzten. Etxe honeguz, egokitzea eta erantzunak ematea lortu genuen.

Urte hauetan guztietan, asko aldatu da Andragunea?

K.A.: Esentzia lehengoa bada ere, Andragunearen helburua izugarri aldatu da. Esaterako, bost ikastarogaz hasi ginen, eta gaur egun 25 ditugu. Horrez gainera, hasi ginean ez genuen topagune izaera hori, eta, denborak aurrera egin ahala, gauza gehiago gehitzen joan

dira eta erabaki garrantzitsuak hartu dira Andraguneak gaur egun duen izaera edukitzeko.

N.U.: Aldaketa asko izan dira, bai edukiari dagokionez, eta baita parte-hartzaileei, espazioari eta ikusgarritasunari dagokienez ere. Eta horrek emakumeentzako erreferentziazko gune bihurtzea ekarri du, bai durangarrentzat eta baita eskualdekoentzat ere.

Esentzia lehengoa bada ere, Andragunea izugarri aldatu da hamabost urte hauetan

Gaur egun zelan dago osasunez Andragunea?

N.U.: Andragunea, espazio aldeetik, topera dugu. Alde batetik, seinale ona da hori. Baina momentu honetan ez dugu aukerarik handitzen jarraitzeko. Gure datu basean, esaterako, 2.000 emakumeren fitxak ditugu, eta horrek

erakusten du gune honek zenbaterainoko eragina duen. Emakumeek espazio seguru lez ikusi eta sentitzen dute Andragunea, eta horixe da espazio honek izan dezakeen ebaluaziorik onena.

K.A.: Andraguneak eta bertako ikastaroei emakumeen arteko sareak sortzeko balio izan dute, eta guretzat oso polita da hori ikustea. Baita emakumeek izaten duten eboluzioa ikustea ere.

N.U.: Guretzat luxua da urteen bilakaeran emakumeen ahalduzko prozesu hori ikustea. Gainera, horrek asko laguntzen digu aurrera begira, nondik jo behar dugun jakiteko.

Aurrera begira, zeintzuk erronka dituzue?

N.U.: Hainbat erronka dugu, zorionez. Zerbitzuak, eskaintzak eta profesionalak zabaldu edo zehaztea; baliabideen dimentsioari egokitzea; Andraguneko emakumeen dibertsitatea areagotzea; espazioa aldatzeko edo hobetzeko aukera kontuan izatea; eraldaketa sozialaren eta ikuspegi feministaren

esentzia mantentzea; indarkeria matxistaren prebentzioa hautematea eta bideratzea lantzen jarraitzea; Andragunea erabiltzen duten emakumeen parte hartzea sustatzea eta beste eragile batzuekin erlazionatzeko bideak ezartzea, besteak beste.

Andraguneak emakumeen arteko sareak sortzeko balio izan du, eta oso polita da hori ikustea

Beste ezer gehitu gura duzue?

K.A.: Emakume guztiei Andragunera bertaratzeko gonbidapena egiten diegu, baita emakume guzteei ere. Besoak zabalik hartuko ditugu eta emakume guztien proposamenak entzuteko prest gaude.

N.U.: Urte batetik bestera programazioa egiten dugu, eta egiten dizkiguten proposamenak kontuan hartzen ahalegintzen gara beti. Gure jabetze helburuekin bat badatoz, kontuan izaten ditugu.

Andraguneak antolatutako ekintzetako argazkiak.

MARTXOAREN 8a

EMAKUMEEN NAZIOARTEKO EGUNA

Gure eskubideak aldarrika ditzagun lau haizetara, edonon aske bizi gaitezen zapalkuntzarik gabe!

MENDI MARTXA

- Urkiolara, martxoaren 2an, 08:30ean plazan, emakumeentzat soilik. 5 orduko ibilbidea, Urkiolan bazkaldu eta buelta lineako busean.

Izena emateko: berdintasuna@elorio.eus - 94 657 08 09

KIROLDEGIA

- Martxoko ikastaroetan, emakumeek doako sarbidea libre dauden plazak bete arte

- Gimnasioan emakumeen presentzia indartzeko doako jarduerak, martxoan zehar. Ostiraletan, 14:45etik 15:45era

* Deitu kiroldegira

ITURRI KULTUR ETXEA

- Catarsi feminista erakusketa, martxoan zehar

ARRIOLA

Zuzeneko ikuskizunak

- Martxoak 9: AITZINDARIAK (Dantza garaikidea)
- Martxoak 23: BAGINAREN BAKARRIZKETAK (Antzerkia)

Zinea

- Martxoak 10 eta 11: LAS CUATRO HIJAS
- Martxoak 24 eta 25: EL COLOR PURPURA
- Martxoak 30, 31 eta apirilak 1: HOW TO HAVE SEX

*Emanaldi guztiak 20:00etan izango dira /

Elorrioko udala